

'N AANTAL SOSIOPOLITIEKE PERSEPSIES VAN SWART JEUGDIGES IN
STEDELIKE GEBIEDE*

A.D. Louw

Instituut vir Sosiologiese en Demografiese Navorsing, Raad vir Geestes-
wetenskaplike Navorsing

ABSTRACT

A NUMBER OF SOCIOPOLITICAL PERCEPTIONS OF BLACK YOUTHS IN
METROPOLITAN AREAS.

In September 1986 a survey was launched among a sample of black youths in metropolitan areas in the RSA in order to obtain a general picture of some of the most important sociopolitical perceptions of this section of South African society. Trained black field-workers used questionnaires to conduct interviews with 372 youths. The respondents' views were obtained on, inter alia, the following: black education, school boycotts, black unrest, the type of government they would like to have, black and white leadership, the use of violence and negotiation, and their feelings towards other population groups. Most of the youths were in favour of the existing system of authority at schools, disapproved of school boycotts, preferred the police rather than the army to combat crime, disapproved of the unrest in black residential areas and the current state of emergency and preferred a 'democratic government' and negotiation to violence. Most of the black youths indicated that Mandela was the 'best' black leader and also the best leader for South Africa, regarded the ANC as the organization with most support among blacks, considered their feelings towards whites as 'unchanged' since a year ago, and felt more 'friendly' towards coloureds and Indians than towards whites.

* 'n Gedeelte van hierdie artikel is as referaat by die 21ste
SASOV-kongres - gehou op 5-8 Julie 1988 te Pretoria - gelewer.
Koers 54(1) 1989

1. INLEIDING

Die onderhawige studie is gebaseer op gegewens verkry uit 'n opname wat deur die Afdeling Groepinteraksie in die Instituut vir Sosiologiese en Demografiese Navorsing van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing gedurende die tydperk 8-26 September 1986 onder swart jeugdige in die vyf grootste metropolitaanse gebiede in die RSA te wete woonbuurte om Kaapstad, Durban, Port Elizabeth, Bloemfontein en in die PWV-gebied, geloods is. Die voormelde afdeling, wat onder meer op 'n deurlopende grondslag monitoropnames van die sosiopolitieke persepsies van al vier die hoofbevolkingsgroepe onderneem, het met hierdie opname onder swart jeugdige vir die eerste keer 'n komponent van die Suid-Afrikaanse bevolkingsverskeidenheid betrek wat in sekere opsigte 'anders' en besonder is.

Tien jaar voor die opname het dié respondente wat vir die ondersoek gekwalifiseer het, naamlik 15-, 16- en 17-jarige, hulle aan die vooraand of aan die begin van hul skoolloopbaan bevind. In die afgelope dekade het die genoemde respondente die grootste deel van hulle bewuste lewe onder beswarende omstandighede van wydverspreide sosiale ontwrigting in die swart woonbuurte en skole deurgebring. Hulle was regstreeks of onregstreeks betrokke by skoolboikotte, handelsboikotte, geweld, konfrontasie met die owerheid, brandstigting en selfs lewensverlies. Voorts is hulle deel van 'n nuwe generasie wat ontstaan het vanuit die sameloop van 'n reeks sosiaal-historiese wendinge, soos snelle tegnologiese vernuwing, grootskaalse verstedeliking, langdurige ekonomiese insinking en die oplewing, oor die hele vasteland van Afrika, van swart nasionalisme. As jong adolessente was hulle onder meer blootgestel aan portuurgroepe met 'n sterk nasionalistiese en dikwels militante inslag - portuurgroepe wat as sosialiseringsagense nie anders kon as om 'n besondere impak op 'n generasie in wording uit te oefen nie. Hierdie generasie sal in die dekade wat volg op die opname die nuwe generasie van jong volwassenes, werkers en ouers beslaan wat weer hul invloed sal laat geld in die woonplek, werksplek en in die gemeenskapslewe in die woonbuurte.

Met die onderhawige ondersoek, wat primêr 'n verkennende studie is, is gepoog om 'n algemene beeld te verkry van sommige van die belangrikste

sosio-politieke persepsies van 'n aantal stedelike swart jongmense. Sover vasgestel kan word, is dit die eerste landswye opname onder jong swartes en kan die bevindinge wat hieruit voortspruit moontlik dien as 'n basis vir vergelykingsdoeleindes vir latere aanverwante studies en vir die ontwerp van verdere navorsing onder swart jeugdige.

2. SWART JEUGBEWEGINGS IN SUID-AFRIKA

In teenstelling met 'n lang geskiedenis van oor die 170 jaar van jeugpolitiek in Europa (Esler, 1971) is jeugbewegings onder swartes op die Afrika-kontinent 'n resente verskynsel. Braungart (1984:132) identifiseer, met uitsluiting van die Midde-Ooste, vier generasies wat produkte was van besondere sosiaal-historiese gebeure en omstandighede te wete Suid-Afrika se eerste burgerregtegenerasie - alhoewel Braungart nie nader spesifiseer nie verwys hy waarskynlik na jeugdige in die ANC voor die verbanning daarvan in 1960 (vgl. Davies et al., 1984:283) - die Algerynse revolusionêre generasie, die Kongolese onafhanklikheidsgenerasie en die Ghanese nasionalistiese generasie. Die opkoms van laasgenoemde drie generasies, en die strategieverandering van die ANC - alles in die sestigerjare - het gepaard gegaan met die ontstaan en groei van jeugbewegings in Latyns-Amerika, Europa, die Verenigde State van Amerika, Asië en die Midde-Ooste. Braungart (1984:128) beskryf dié tydperk, wat hy noem 'the 1960's historical generation and generation units', soos volg: 'Everywhere the signs and symbols of a new global malaise were the same. Youth mobilized over issues ranging from university reform and local problems to national and international issues. Young people were particularly concerned with three major issues: (1) the destruction and reform of the existing regime; (2) unity with workers and the poor; and (3) forming an international student movement. The major means youth employed to achieve their goals were demonstrations, riots, strikes, and occupations. The consistency or homogeneity in goals and means of youth movements throughout the world indicated that the world had become highly politicized with an international political culture. These two themes were reinforced by contemporary global nationalism and the new political culture made possible by modern technology and communication systems. The 1960s represented a watershed in youth movement activity which occurred on every continent around the world. The 1960s historical

generation created a precedent for high levels of political activity among youth that has not totally dissipated during the 1970s and 1980s.

'n Sosiale beweging kan gedefinieer word as '(a)n important form of collective behaviour in which large numbers of people are organized or alerted to support and bring about or to resist social change' (Theodorson, Theodorson 1969:390). Blumer (1955:199-220) onderskei tussen algemene (byvoorbeeld 'n arbeidersbeweging), spesifieke (byvoorbeeld anti-slawernybeweging) en ekspressiewe (byvoorbeeld 'n godsdienstige beweging) sosiale bewegings. Vir die doeleindes van hierdie studie sal die fokus eerder in politieke oriëntasies sentreer en word 'n sosiale beweging wesentlik beskou as 'n vorm van kollektiewe protes in reaksie op wydverspreide griewe (vgl. Abercrombie et al. 1984:197).

Die eerste aanduiding van 'n sosiale beweging onder swart jeugdiges word gevind in die loodsing van die African National Congress Youth League in April 1944 te Johannesburg. Volgens Lodge (1983:20) was lidmaatskap oop vir swartes vanaf die ouderdom 12 tot 40 jaar. Voorts was daar 'n bepaling in die konstitusie dat enige lid bo die ouderdom van 17 jaar ipso facto ook lid van die ANC sou wees.

Aan die hand van hierdie inligting kan genoemde Youth League kwalik as 'n onafhanklike jeugorganisasie/jeugbeweging beskryf word. Die Youth League, volgens sy beleidstukke, was wesentlik ingestel op die bevordering van eenheid en politieke bewustheid onder swartes asook die morele opheffing van die swartman se selfbeeld (vgl. Karis & Carter, 1973, Vol. II:102, 323-331). Daardeur het die Youth League eerder 'n ondersteunende funksie ten opsigte van die ANC gehandhaaf. Ten spyte van latere betrokkenheid by 'n verskeidenheid van boikotte, en dikwels ontevredenheid en selfs verset teen sekere ANC-besluite, het die Youth League nooit in 'n selfstandige organisasie ontwikkel nie. Eerder - so wil dit voorkom - was dit gestig met die doel om as 'n aktiewe nasionalistiese drukgroep binne die breë ANC-verband te funksioneer (vgl. die 'Congress Youth League Manifesto' in Karis & Carter, 1973, Vol. II:300-308). In 1949 het die leiers van die Youth League die beheer van die ANC oorgeneem en 'n 'Programme of Action' dáárgestel wat 'n beleid van passiewe weerstand behels het. Daarmee het die Youth League

se profiel as 'n onderskeibare liggaam grootliks afgeneem. In April 1960 is die ANC in sy geheel verban.

The South African Youth Congress (Sayco), wat die produk is van die mobilisering waarvan die oorsprong na die Soweto Students' Representative Council van 1976 teruggevoer kan word, skyn die eerste selfstandige, en daarom volwaardige, swart jeugbeweging in die Suid-Afrikaanse geskiedenis te wees.

Daar kan met redelike sekerheid aanvaar word dat die meerderheid respondente wat in die onderhawige opname betrek is, of lede of passiewe ondersteuners van of Sayco-geaffilieerde jeugorganisasies of die jeugvleuels van AZAPO of Inkatha is.

3. DIE SOSIOPOLITIEKE MILIEU VAN STEDELIKE SWART JEUGDIGES

3.1 Sosiopolitieke agtergrond

Die sosiopolitieke persepsies van swart jeugdiges in die metropolitaanse gebiede staan afgeteken teen 'n agtergrond wat gekenmerk word deur 'n dekade van intense politieke woelinge, ekonomiese insinking en in baie dele van die swart gebiede ernstige gemeenskapsontwrigting. Dit is by uitstek die jonger generasie wat nadelig getref word deur die gevolge van verskynsels soos toenemende werkloosheid, oorbewoning weens 'n behuisingstekort,* wydverspreide geweld en oproer, skoolboikotte, intense politieke organisasie gepaard met dwang, 'n afgekondigde noodtoestand en 'n volgehoue afname in die koopkrag van die rand. In baie dele van die swart woonbuurte het kinders en adolessente, hetsy as waarnemers of as deelnemers, noue ondervinding opgedoen van konfrontasie met staatsgesag, arrestasies, die gebruik van petrolbomme, brandstigting en

* Dr. Jan Steyn, Uitvoerende Direkteur van die Stedelike Stigting, raam die agterstand in swart behuising op sowat 500 000 tot 700 000 wooneenhede. (Onderhoud met die SAUK op die program 'Monitor' - Dinsdag 17 November 1988 om 07h17.)

van lewensverlies. Te midde van hierdie omstandighede het misdaadelemente hulle eie tol geëis en bygedra tot onveiligheid in die woonbuurte.

Benewens bogenoemde kom die respondente van die onderhawige ondersoek uit 'n sosiaalkulturele omgewing wat gekenmerk word deur diep ontevredenheid rondom enersyds swart onderwys en andersyds statutêre bepalings insake ekonomiese aktiwiteite en woongebiede.

3.2 Die organisering en mobilisering van swart jeugdige

Die gereelde leser van berigte in die swart pers oor hofsake wat voortvloei uit onlustegebeure en oor die ramifikasies wat gewelddadige binnegevegte tussen mededingende swart politieke groepe op die swart gemeenskap het, kom geleidelik tot die ontdekking dat daar wye netwerke van swart jeugorganisasies binne die metropolitaanse gebiede bestaan en aktief is. Dit wil voorkom of in elke stedelike swart woonbuurt een of meer georganiseerde groepe aangetref word wat die jeugdige van daardie gebied mobiliseer en akkommodeer.

Aangesien hierdie organisasies sedert die verbannings van die South African Students' Organisation (SASO) in Oktober 1977 en die Congress of South African Students (COSAS) in Junie 1985 uitsluitlik ondergronds funksioneer, is inligting oor individuele organisasies en/of hul takke nie maklik bekombaar nie. Gedurende 1987 het daar egter heelwat beriggewing, alhoewel sporadies en met beperkte inhoud, oor swart jeugorganisasies in die pers verskyn. Hieruit blyk dat naas plaaslike organisasies daar ook organisasies op regionale, provinsiale en nasionale vlak bestaan.

Hieronder volg 'n lys van jeugorganisasies wat opgestel is aan die hand van beriggewing, en soms slegs verwysings, soos gepubliseer in sekere uitgawes van hoofsaaklik die *Sowetan*, *City Press* en *New Nation* gedurende 1987:

Northern Transvaal Youth Congress (Noteyco)*
 Addo Youth Congress
 Temba Youth Congress (Teyco)
 Temba Students' Congress
 Botshabelo Youth Congress
 Transvaal Students' Congress (Trasco)**
 Mabopane-Winterveldt Youth Organisation
 Garankuwa Youth Organisation
 Azanian National Youth Unity
 Azanian Youth Organization
 Azanian Students' Movement (Azasm)
 Kwamakhuta Inkatha Youth Brigade
 Kwamakhuta Youth League
 Kwandengezi Youth League (KYL)
 Natal Students' Congress (Nasco)
 Alexandra Youth Congress
 Kathlehong Youth League
 Kathlehong Students' Congress
 Tembisa Students' Organisation (Teso)
 Kwandebele Youth Interim Committee (YIC)
 Saulsville/Atteridgeville Youth Organisation
 KwaThema Youth Congress (Kwayco)
 KwaMashu Youth League (KYL)
 Port Elizabeth Youth Congress (Peyco)
 Soweto Youth Congress (Soyco)
 Soweto Students' Congress (Sosco)
 Cape Town Youth Congress (Cayco)
 South African National Students' Congress
 South African Youth Congress (Sayco)

* Afkortings word slegs vermeld indien en soos dit in die pers verskyn het.

** Waar die term 'students' in die lys van name van organisasies verskyn dui dit in die reël op hoër- en laerskoolleerlinge in die adolessente stadium.

Inkatha Youth Brigade
Hammarsdale Youth Congress
Uppington Youth Organisation
Magabheni Youth Organisation (Mayo)
Uitenhage Youth Congress (Uyco)

Alhoewel inligting oor hierdie organisasies beperk is, is op grond van toevallige vermeldings in die pers wel die indruk verkry dat die meeste van hierdie groepe, indien nie almal nie, by òf Inkatha òf die United Democratic Front òf die Azanian People's Organisation ingeskakel of geaffilieer is. 'n Verdere verkreë indruk is dat dwang nie onbekend is by die werwing van lede deur minstens sommige organisasies nie.

3.3 Gemeenskapsbetrokkenheid

Beriggewing in die voormelde drie koerante laat blyk dat jeugorganisasies dikwels betrokke is by gemeenskapsaangeleenthede. So spreek die Temba Youth Congress hom in die openbaar uit teen die wyse waarop die Bophuthatswana Housing die inwoners van Temba inlig aangaande 'n toekomstige verhoging in die huurgeld (*New Nation*, 26 Feb. - 4 Mrt. 1987). Ses maande later neem dieselfde groep ferm standpunt in teen hul tuislandleiers se voorneme om die tienjarige bestaan van Bophuthatswana feestelik te herdenk. 'n Verklaring van die groep lui dat onafhanklikheid gelei het tot verhoogde huur, 'n gebrek aan behuising en ontspanningsgeriewe, 'n agterstand in pensioengrootte vergeleke met dié in die Republiek, die ontsegging van die reg van werkers om deur vakunies van hul eie keuse verteenwoordig te word, die intimidering van jeug- en leerlingorganisasies, en die gebrek aan vryheid van organisasie vir taxi-eienaars en sakemanne. Die verklaring eindig soos volg: 'We therefore view the occasion as the tenth anniversary for the exploitation of the masses. We cannot allow ourselves to be fooled by those who deny us the right to be represented fully by the people's leaders' (*Sowetan*, 7 Aug. 1987).

In Botshabelo maak 'n lid van die Botshabelo Youth Congress beswaar teen beweerde praktyke van lede van die regerende party van Qwaqwa naamlik laasgenoemde se beïnvloeding van bejaarde inwoners van Botshabelo om ten gunste van die inlywing van Botshabelo by Qwaqwa

te stem. Volgens genoemde lid van die Youth Congress is dit die rede waarom leerlinge op daardie tydstip klasse boikot (City Press, 19 Julie 1987).

Die Soweto Students' Congress neem gedurende 'n driedaagse kongres (4-6 Sept. 1987), wat deur honderde afgevaardigdes van hoërskole in dié gebied bygewoon is, onder andere die volgende besluite:

(a) '... to gain maximum participation from female students in our campaign towards a free universal and dynamic education for all';

(b) om te 'consolidate on students' gains and victories - particularly on the students' representative councils and parent-teachers-students' associations';

(c) om 'n uitdaging te rig aan die legitimiteit van die Joint Management Committee (New Nation, 10-16 Sept. 1978).

'n Uitvoerende lid van die Port Elizabeth Youth Congress spreek hom namens sy organisasie uit teen beweerde wanbesteding van regeringsgeld deur die Ibhayi dorpsraad ná sekere openbaringe in die parlement hieraangaande deur die parlamentslid vir Port Elizabeth Sentraal, mnr. John Malcomess, vroeg in September 1987. Genoemde lid van die Youth Congress spreek voorts sy kommer uit oor vuilheid in die woongebied en oor die leefomstandighede van die inwoners. Hy stel dit dat sy organisasie sterk gevoelens hierop nahou (New Nation, 30 Sept. 1987).

Die Alexandra Youth Congress beskuldig die raadslede van die Alexandra dorpsraad van onbevoegdheid by die aanwending van staatsgeld vir dorpsontwikkeling. Volgens 'n verklaring uitgereik deur die organisasie is die raadslede besig met die bou van 'matchbox houses instead of proper homes - and demolishing shacks without providing proper houses. They are misusing funds and wasting time' (New Nation, 22-28 Okt. 1987).

Die Jeugafdeling van die Suid-Afrikaanse Raad van Kerke besluit om 'n 'werkswinkel' te loods met die doel om in te gaan op die '... possibilities of creating a liberating theological position for youth ministry nationally and internationally. The purpose would be to improve youth participation

in church structures and the process of political change. ... We want a theology of our generation, a theology of our time and of our crisis situation. We have a theological mission as young disciples' (New Nation, 1-7 Okt. 1987).

3.4 Politieke ontwikkeling by swart jeugdige

Sedert die verdwyning van SASO en later COSAS het die groot verskeidenheid van jeuggroepe of onafhanklik of met beperkte koördinasie op hoofsaaklik streeksgrondslag gefunksioneer. Gedurende die eerste helfte van 1985 het daar volgens Nat Diseko in die rubriek Focus van die Sowetan van 11 Junie 1987 'n ongekeerde groei in die vestiging van 'youth congresses' in sowel die stad as op die platteland plaasgevind.

Daar was weer eens 'n behoefte aan 'n oorkoepelende koördinerende liggaam vir die konsolidering van die aktiwiteite en akkommodasie van die aspirasies van jeuggroepe landwyd. In hierdie behoefte is in Maart 1987 voorsien toe daar in Kaapstad by 'n geheime saamtrek van aktiviste van oral oor die land oorgegaan is tot die stigting van die South African Youth Congress (Sayco). Volgens spreekbuis van Sayco (City Press, 31 Mei) is hierdie organisasie die grootste affilierende liggaam in die land naas die United Democratic Front en beskik dit oor 'n geskatte lidmaatskap van tussen 500 000 en 700 000 jeugdige en die aktiewe steun van 'n verdere tweemiljoen. Die organisasie omvat na bewering 1 200 geaffilieerde politieke jeuggroepe of ander organisasies van jeugdige met inbegrip van oorwegend blanke jeugorganisasies. Sayco, volgens woordvoerders, is nie 'n bedreiging vir blanke jeugdige nie, maar 'n geleentheid vir die bewerkstelling van eenheid en vir 'n wegbeweeg van die apartheidstydbom. 'n Uitvoerende lid van die organisasie merk op dat '(t)he fact that Sayco is non-racial means that all young South Africans have a potential home in it' (City Press, 31 Mei 1987). Oor die verhouding tussen jeugdige en werkers, het Peter Mikaba, die nasionale president van Sayco, die volgende te sê: 'We, the youth, will align ourselves with the workers and the trade union movement who represent the most democratic future. We are not in competition as far as the future goes. The youth and the workers supplement each other ... Our main task is to strengthen the working class' (City Press, 31 Mei 1987).

Die opmerking van Mikaba dui op 'n belangrike historiese ontwikkeling in die politieke strategie van swart jeugleiers. Gedurende die sewentigerjare het swart jeugdige nie oor die mag beskik om eise af te dwing of vir die staat enige bedreiging in te hou nie. Solank as uitdaging van die staat beperk was tot skoliere kon die owerhede verset onderdruk sonder enige effek op byvoorbeeld die ekonomie. Dat skoliere egter bewus was van die nodigheid van steun vanaf die kant van die swart werker, blyk uit een van die amptelike standpunte wat in Julie 1976 deur die South African Students' Movement, 'n organisasie wat primêr uit swart hoërskoolleerlinge bestaan, op sy algemene jaarvergadering in Soweto ingeneem is, naamlik '(w)orkers should participate fully in the liberation of the country' (South African Institute of Race Relations, 1978:32).

In Julie 1976 het 'n organisasie in Soweto tot stand gekom waarop 'n breë massa leerlinge verteenwoordiging verkry het te wete die Soweto Students' Representative Council (SSRC). Hierdie organisasie kon vir die eerste keer leerlingaktiwiteite op politieke gebied oor 'n breë front koördineer. Daar is voorts van 'n sekere meganisme gebruik gemaak, naamlik dié van die gesagsaftakeling van die ouer generasie. Oor die gebruik hiervan in Soweto wys Stadler (1987:180) op die '... collapse of parents' authority over their children and the children's assumption of political authority in the family. The children labelled their parents collaborators and tools of the system. From accepting their parents' pragmatic or apathetic acceptance of the system, the children turned to issuing instructions to their parents concerning strikes, stay-aways and boycotts. In effect, the SSRC acquired cadres of activists posted in every family in Soweto with school-going children'.

Die meganisme van gesagsaftakeling is 'n bekende verskynsel in wat in die sosiologiese literatuur genoem word generasieteorie. Braungart (1984:115) merk die volgende op: 'Intergenerational conflict takes two distinct forms: deauthorization of the adult generation and authorization of the youth generation. The deauthorization of the older generation includes open rejection, attacks, and destruction of the values, norms, and traditions of adult authority and control. The means used to achieve deauthorization may be symbolic ... or violent ... Second, and equally important, intergenerational conflict involves the authorization of the youth generation. In order to legitimate their own goals and means to

achieve them, members of the younger generation attempt to create and validate their own "indigenous" values and norms that are perceived to transcend, supercede, and replace those of the older generation. Similarly, the struggle to authorize the young generation also involves symbolic authorization and radical or violent types of authorization.'

Kort na die stigting van die SSRC in Soweto het hierdie liggaam op 4 Augustus 1976 sy eerste poging tot die organisering van 'n staking geïnisieer. Jeugdige het op hierdie dag werkers probeer verhoed om van openbare vervoermiddels gebruik te maak wat hulle na hul werksomgewing sou neem en die werkers probeer oorrede om terug te keer na hul woonplekke. Die poging was egter onsuksesvol. 'n Tweede poging op 23 tot 25 Augustus slaag wel, maar met aansienlike koste vir beide leerlinge en werkers na botsings met die polisie en swart anti-staking faksies. Teen die middel van September slaag 'n derde poging en dié keer neem werkers vrywilliglik aan 'n staking deel. 'n Vierde poging in November misluk weer. Talle insidente waarby jeugdige betrokke is, volg hierna dwarsdeur die land. Teen die middel van 1977 organiseer leerlinge 'n wydverspreide skoolboikot waarby sowat 300 000 leerlinge betrokke is en wat lei tot die bedanking van honderde swart onderwysers in Soweto (Du Toit, 1981:319).

Na die bogenoemde gebeure het verskeie politieke en politiekverwante organisasies tot stand gekom - veral in Soweto (onder meer die Committee of Ten, die Black Parents' Association en die Azanian People's Organisation).

By die totstandkoming van die United Democratic Front (UDF) vroeg in 1983 het talle jeugroepe daarby geaffilieer. Die UDF het nie sterk bande met die vakbonde gehad nie, maar was eerder 'n breë front vir die talle organisasies wat ontstaan het na die verbanning van die swart bewussynsbewegings. Sekere probleme het steeds die konsolidasie van 'n effektiewe gesamentlike optrede van jeugdige en werkers belemmer. Eerstens was daar geen verteenwoordiging van swart werkers op die liggame van jeugdige nie sodat besluite deur jeugdige onafhanklik van werkers geneem is; tweedens was daar geen oorkoepelende organisasie wat óf die aktiwiteite van die talle jeugorganisasies of die skakeling tussen jeugorganisasies en vakbonde kon koördineer nie; en derdens was daar

geen duidelike beleid ten opsigte van doelwitte of strategie nie. Laasgenoemde het die moontlikheid van onderlinge misverstand, divergensie en toenemende fragmentasie ingehou.

Sedert die aanvang van die tagtigerjare het verskeie swart vakbonde die lig gesien waarvan die Congress of South African Trade Unions (Cosatu), gestig aan die einde van 1985, die grootste oorkoepelende bedingingsliggaam is. In die middel van 1987 het hierdie vakbond volgens City Press van 5 Julie 1987 oor 769 000 opbetaalde lede via sy gefedereerde vakunies beskik. Een van Cosatu se doelstellings is om die samewerking van ander organisasies te verkry ten einde politieke en ekonomiese transformasies te bewerkstellig. Dieselfde doelstelling word ook gestel in 'n uitspraak van James Motlatsi, president van die in 1982 gestigte National Union of Mineworkers (NUM), by geleentheid van die unie se vyfde jaarlikse kongres teen die einde van Februarie 1987 in Johannesburg. In sy pleidooi vir 'n nuwe demokratiese orde in die plek van wat hy noem die monopolistiese kapitalistiese stelsel meld hy die volgende as die taak van NUM: '... the nature of the crisis in the economy cannot be solved by this or any capitalist government. Only a democratic order, which uses the country's resources for the benefit of the people and not profit, will solve the crisis. But to move in that direction requires the organisation of the masses. Trade unions on their own cannot achieve this task. Although it is a vital force in the overall struggle, our youth, women and communities must be organised. And as miners we must champion the struggle' (New Nation, 26 Feb. - 4 Mrt. 1987).

Waar jeugdige hulself aanvanklik grootliks onafhanklik van die swart werkers georganiseer het, het die swart politieke toneel so ingrypend verander dat jeugorganisasies nou met 'n georganiseerde werksmag kon onderhandel vir vokale en daadwerklike steun. Die primêre behoefte van interne koördinerings en skakelings na binne en buite was egter nog onbevredig en hierin kon slegs 'n oorkoepelende verteenwoordigende liggaam effektief voorsien.

4. ONDERLINGE IDEOLOGIESE VERSKILLE

Ideologiese verskille tussen UDF-ondersteuners en Inkatha-ondersteuners het gedurende 1987 gelei tot bloedige gevegte tussen jeugdiges in Natal. Talle berigte van aanvalle op lede van UDF-geaffilieerde jeuggroepe in ander dele van Suid-Afrika is ook in die swart pers gerapporteer, maar dit is nie duidelik wie die aanvallers is nie aangesien ooggetuies en beriggewers deurentyd na hierdie aanvallers verwys as 'vigilantes'. Leiers van die genoemde twee bewegings ontken dat hulle organisasies die inisiatief geneem het in die binnegevegte in Natal en verwys na hul eie jeugdiges se gewelddadige aanvalle as handeling van weerwraak. Volgens 'n swart veldwerker van die Pietermaritzburg Agency for Christian Social Awareness (Pacsa) het die geweld in Edenvale 'n aanvang geneem nadat Inkatha op inwoners begin druk uitoefen het om lede van Inkatha te word. Volgens die veldwerker moes inwoners R5,00 in die geval van volwassenes en R2,00 in die geval van leerlinge vir lidmaatskap betaal. 'The chiefs started in Harewood and moved systematically through the townships. People who didn't want to join were killed while others fled.' (Weekly Mail, 30 Okt. - 5 Nov. 1987). Phillip van Niekerk, wat die berig in die Weekly Mail geskryf het, meld voorts: 'On the one hand, the militant youth congresses are involved in a fight against the apartheid system. They see Inkatha - as the government of KwaZulu for the past 12 years - very much as part of that system. On the other hand, there is what Gerhard Maré of Natal University's Centre for Applied Social Sciences describes as Inkatha's desire to dominate all of Natal. This, he says, is part of a political strategy in terms of which Natal, and the boast of the support of six million Zulus, is a stepping stone for the Inkatha leadership on to the national political state.' Van Niekerk haal Maré voorts soos volg aan: 'It is very difficult in the long run to imagine Inkatha co-existing with the UDF and Cosatu. There is a very strong trend of saying they solely represent the interests of African people, or of peasants or workers. That approach means they can't allow something else to happen' (Weekly Mail, 30 Okt. - 5 Nov. 1988).

Die Azanian National Youth Unity is 'n jeuggroep wat polities meer radikaal georiënteerd is as UDF-geaffilieerde jeugorganisasies. By geleentheid van genoemde groep se tiende jaarlikse gedenkdag van die dood van Steve Biko - in lewe een van die leiers van die Black Consciousness

Movement - reik hierdie jeuggroep 'n verklaring uit in Johannesburg ter waarskuwing aan 'opportuniste' om nie Biko se naam te betrek by politieke ambisies rondom anti-ANC of anti-PAC sentimente nie (City Press, 13 Sept. 1987). Aangesien die Inkatha-beweging diep ideologiese verskille met die ANC op die Suid-Afrikaanse politiek náhou, kan hierdie verklaring kwalik anders vertolk word as 'n bedekte waarskuwing aan die adres van Inkatha-jeuggroepe.

Nasionalisme is 'n tema wat nou verweef is met die opkoms van jeugbewegings. 'n Kenmerk van laasgenoemde is 'n strewe na vryheid en gelykheid - dit is politieke selfdeterminisme. Ronen (1979) onderskei vyf tipes van selfdeterminasie, soos gemanifesteer sedert die begin van die 19e eeu, waarvan die vyfde tipe die van kontemporêre etniese selfdeterminasie in al die vernaamste streke van die wêreld is. Die swart jeugbewegings in Suid-Afrika kan beskou word as 'n voorbeeld hiervan met die Inkatha-jeuggroepe gematig links van die Suid-Afrikaanse Regering terwyl die UDF-geaffilieerde en AZAPO ondersteunende jeuggroepe as radikaal links en proaktief geklassifiseer kan word.

Al drie organisasies is voorstanders van 'n nuwe bedeling in die Suid-Afrikaanse politieke struktuur. Waar die AZAPO- en UDF-ideologieë egter die Suid-Afrikaanse kapitalistiese stelsel teenstaan, is die Inkatha-beweging ten gunste van 'n gematigde kapitalisme. Voorts, waar AZAPO- en UDF-aanhangers die Suid-Afrikaanse staatsbestel in sy geheel wil verander is die Inkatha-ideologie gerig op 'n wysiging van die sisteem van binne, dit is deur partisipasie in die bestaande struktuur. Hierdie twee perspektiwiese verskille lei tot hewige intragenerasiekonflik in daardie gebiede wat deur Inkatha as tradisionele Inkatha-vestigings beskou word.

5. PROBLEEMSTELLING EN DOEL VAN DIE ONDERSOEK

Die afwesigheid van wetenskaplike bevindinge, oor 'n breë spektrum, oor die sosiopolitieke persepsies van stedelike swart jeugdige is 'n leemte by die vertolking van hierdie bevolkingskomponent se gedrag in die swart woonbuurte. Daarom is met die onderhawige ondersoek, soos vroeër gemeld, beoog om 'n breë profiel van die sosiopolitieke persepsies van 'n verteenwoordigende steekproef stedelike swart jeugdige te verkry.

So 'n profiel kan enersyds dien as 'n aanwyser van die breë politieke kultuur van die teikenpopulasie en andersyds bydra tot die ontwikkeling van 'n grondslag van vergelyking aan die hand waarvan die politieke handeling en denke van swart jeugdiges, en veranderinge daarin, sinvol vertolk kan word.

6. NAVORSINGSONTWERP EN STEEKPROEF

Die teikenpopulasie vir die steekproef onder swart stedelike jeugdiges is gedefinieer as diëgene woonagtig in en om die vyf grootste metropolitaanse gebiede in die RSA, naamlik die Pretoria-Witwatersrand-Vereeniginggebied (PWV), Durban, Port Elizabeth, Bloemfontein en die Kaapse Skiereiland. Die steekproefgrootte van 400 is aan die hand van die 1980 sensusgegevens proporsioneel aan bevolkingsgroottes oor genoemde vyf metropole verdeel. Die PWV-metropool is weer verder in vyf primêre strata verdeel, naamlik Suid-Rand, Oos-Rand, Sentraal, Wes-Rand en Pretoria. Die steekproefgrootte vir die PWV-gebied is hierna proporsioneel oor hierdie strata verdeel. Voorts is die swart dorpe in elke primêre stratum in terme van homogeniteit (dit is sosio-ekonomiese vlak en bevolkingsverspreiding) saamgegroepeer in sekondêre strata en is die toegewese steekproefgrootte weer proporsioneel aan bevolkingsgrootte oor laasgenoemde strata verdeel. Uit elke sekondêre stratum is dan een swart dorp proporsioneel aan bevolkingsgrootte ewekansig geselekteer en is die volle kwota vir die sekondêre stratum aan die geselekteerde dorp toegeken. Die toegewese steekproefgroottes is deurgaans aangepas om veelvoude van agt te vorm aangesien daar om praktiese redes besluit is om presies agt adresse (huishoudings) per opnemersubdistrik (OSD) te trek.

Aangesien daar vir standaardfotoberekeningsdoeleindes minstens twee OSD's per sekondêre stratum geselekteer behoort te word, is daar vervolgens bepaal hoeveel tersiêre strata (dit is groepe van onderling aangrensende OSD's) in elke geselekteerde dorp gevorm moet word ter wille van ewekansigheid. Uit elke tersiêre stratum is dan twee of drie OSD's proporsioneel aan bevolkingsgrootte geselekteer waarna agt adresse sistematies uit elke geselekteerde OSD getrek is.

Opgeleide swart veldwerkers van beide geslagte het met behulp van 'n hoofsaaklik ongestruktureerde vraelys onderhoude gevoer met respondente van beide geslagte. Waar meer as een respondent in 'n huishouding vir die onderhoud gekwalifiseer het, is één respondent aan die hand van 'n ruitenet geselekteer. Die veldwerkprogram is ondersteun deur voltydse beheer- en koördineringsbeamptes.

Aangesien die onderhawige studie konsentreer op stedelike jeugdige in die algemeen word hier geen onderskeid getref tussen die verskillende taalgroepe nie.* Slegs 15-, 16- en 17-jariges, soos vroeër verduidelik, is by die ondersoek betrek. Die onderskeie ouderdomskategorieë word voorts van sekondêre belang geag in die lig van die geringe onderlinge verskille en word die steekproef as 'n in die breë verteenwoordigende deursnee-aggregaat van tipiese swart adolessente, soos aangetref in die swart woonbuurte rondom Suid-Afrika se grootste stede, beskou.

Die onderhawige opname is gedurende September 1986 geloods en voltooi. Uit 'n steekproef van 400 respondente het die veldwerkers met 372 jeugdige - 'n effektiewe steekproef van 93% - onderhoude gevoer. Daar was 11 (2,75%) weierings (wat besonder laag is vir hierdie sensitiewe tipe van opname) en 17 (4,25%) geenresponse (dit is gevalle waar die veldwerkers òf na drie besoeke aan 'n huishouding nie daarin kon slaag om met die geselekteerde respondent kontak te maak nie òf omdat daar by die aangewese adres 'n oop erf of ander tipe woning, byvoorbeeld kerk of saal, aangetref is).

7. DIE VERNAAMSTE SOSIAAL-DEMOGRAFIESE KENMERKE VAN DIE STEEKPROEF

Die vernaamste sosiaal-demografiese kenmerke van die steekproef verskyn in Tabel 1. Opmerklik is die feit dat alhoewel slegs 9,1% (N = 34) van die respondente in Natal woonagtig is, die Zulu-sprekende komponent ietwat meer as 'n derde van die totale steekproef beslaan. Vergeleke

* Die nie-Inkatha politieke jeugorganisasies is nie taal- of stamgerig ten opsigte van rekrutering nie.

met die 1980 sensusgegevens vir die taalverspreiding van swartes in die stedelike gebiede van die RSA behels die steekproef 'n oorverteenvoordiging van sowat 7,2% Zulu-sprekendes. Vir die ander taalgroepe is die variasie vir onder- of oorverteenvoordiging nooit meer as 4,7% nie.

TABEL 1: DIE VERNAAMSTE SOSIAAL-DEMOGRAFIESE KENMERKE VAN DIE STEEKPROEF

Veranderlikes	N	%
Gebied		
PWV	244	65,6
Kaapse Skiereiland	34	9,1
Port Elizabeth	34	9,1
Durban	34	9,1
Bloemfontein	26	7,0
TOTAAL	372	99,9*
Ouderdom		
15 jaar	116	31,2
16 jaar	116	31,2
17 jaar	140	37,7
TOTAAL	372	100,1*
Opvoedkundige peil***		
Sub A tot st. 3	18	4,8
St. 4	22	5,9
St. 5	37	9,9
St. 6/Vorm 1	61	16,4
St. 7/Vorm 2	85	22,8
St. 8/Vorm 3	59	15,9
St. 9/Vorm 4	65	17,5
St. 10/Vorm 5	25	6,7
TOTAAL	372	99,9*

Geslag		
Manlik	204	54,8
Vroulik	168	45,2
<hr/>		
TOTAAL	372	100,0
<hr/>		
Huistaal		
Suid-Sotho	55	14,8
Tswana	55	14,8
Noord-Sotho	28	7,5
Swazi	3	0,8
Ndebele	10	2,7
Xhosa	80	21,6
Zulu	127	34,2
Shangaan-Tsonga	9	2,4
Venda/Lemba	4	1,1
<hr/>		
TOTAAL	371**	99,9*

* Weens afronding tot die eerste desimale syfer beloop totale in hierdie tabel en in sommige ander tabelle nie altyd presies 100,0% nie.

** Een respondente het nie hierdie vraag beantwoord nie.

*** Die gegewens weerspieël die gangbare of laaste skoolstanderd van die respondente ten tye van die ondersoek.

Vergeleke met gegewens oor geslagsverspreiding van stedelike swartes in die RSA is dié van die steekproef grootliks in ooreenstemming met die 1980 sensus naamlik 54,8% manlik en 45,2% vroulik (steekproef) teenoor onderskeidelik 54,5% en 45,5% (sensus). Voorts, vir elke 100 stedelike jeugdige binne die ouderdomsgrense 15-17 jaar is die sensusproporsie vir elke ouderdomskategorie soos volg: 15-jariges - 33,7%, 16-jariges - 35,4% en 17-jariges - 30,9% teenoor onderskeidelik 31,2%, 31,2% en 37,7% in die steekproef. Vergelykbare syfers ten opsigte van opvoedkundige peil vir stedelike jeugdige in hierdie ouderdomskategorieë is ongelukkig

nie beskikbaar nie. Die aantal respondente per gebied is bereken aan die hand van gegewens aangaande die totale swart bevolking vir elke afsonderlike gebied.

8. BEVINDINGE

Van die 372 respondente was 316 (84,9%) skoolgaande. Toe aan die nie-skoolgaande groep (N = 56) gevra is waarom hulle skool verlaat het, het hulle soos volg geantwoord: om finansiële redes - 46,4%, weens die skoolboikotte - 25,0% en weens swangerskap - 8,9% (5 uit die vroulike komponent van 24). Die res (19,7%) het of geen rede of 'n ander rede verstrekk.

8.1 Swart onderwys

Langdurige ontevredenheid oor swart onderwys onder swart jeugdige was een van die oorsake wat daartoe gelei het dat 1 600 skoliere op 17 Mei 1976 uit Orlando-Wes Junior Sekondêre Skool in Soweto uitgestap het (Du Toit, 1981:297). Die gebeurte wat daarop gevolg het is reeds geskiedenis. Dit is dus te verwagte dat swart onderwys 'n delikate saak vir die respondente sou wees. In dié verband is aan die jeugdige gevra wie, na hulle mening, verantwoordelik behoort te wees vir onderwys in Suid-Afrika.

Byna twee derdes (64,4%) het aangedui dat dit die taak van die regering of 'n regeringsinstansie (soos die Departement van Onderwys en Opvoeding) moet wees. Sowat een uit elke vyf respondente (19,7%) het voorkeur aan een of ander swart organisasie gegee. 'n Verdere 5,1% het geantwoord dat dit 'n nie-rassige regeringsvorm behoort te wees terwyl 10,8% onseker of onwetend was aangaande die antwoord.

Die vraag na wie vir die aanwending van dissipline in skole binne die swart gemeenskap verantwoordelik moet wees, het talle uiteenlopende response ontlok. Byna twee vyfdes (38,4%) van die steekproef het die onderwysers en/of die prinsipaal verkies. Sowat een vyfde (18,4%) het of die verteenwoordigende studenterraad of die studente self of prefekte as verantwoordelik vir dissipline beskou. Net meer as een uit vier (26,9%) was van mening dat dit die taak van ouers of ouers en

onderwysers of ouers, onderwysers en studente moet wees. Sodat een uit twaalf (8,2%) het 'n skoolverwante instansie, byvoorbeeld die skoolkomitee, verkies. 'n Kleiner proporsie (7,3%) het nie-skoolverwante instansies, byvoorbeeld swart organisasies, aangedui terwyl drie respondente (0,8%) onseker of onwetend was.

8.2 Skoolboikotte

In 1976 het skoolboikotte wydverspreid deur die RSA en, in 'n mindere mate, ook in sommige swart state voorgekom. Gedurende die daaropvolgende dekade is swart onderwys herhaaldelik ontstig. Vanaf die begin van 1987 het leerlinge op die aandrang van ouers, en veral swart leiers, grootskaals teruggekeer na die skoolbanke. Die volgende oop vraag toets die steekproef se persepsies van die wenslikheid/effektiwiteit al dan nie van skoolboikotte 'n kwartaal voor die aanvang van die 1987-skooljaar. Aan die respondente is naamlik gevra: 'Wat dink jy van skoolboikotte?' Die respondente kon enige menings opper en hierdie menings is later onder verskillende hoofde saamgegroeper.

In die geheel beskou, het die steekproef hom téén skoolboikotte uitgespreek. Byna drie uit elke vyf respondente (59,7%) het skoolboikotte afgekeur terwyl net meer as een derde (37,4%) ten gunste van boikotte was. Die res (2,9%) was neutraal of onseker. Die belangrikste beswaar téén skoolboikotte (54,5% van eersgenoemde proporsie) was dat onderwys nodig/noodsaaklik is. 'n Verdere 15% van hierdie groep het aangevoer dat deur nie skool by te woon nie die leerlinge tyd en hul ouers se geld verkwis. Die res (31,5%) het in klein proporsies 'n verskeidenheid ander antwoorde verstrekk. Onder die geledere van diegene wat ten gunste van skoolboikotte was, was die mees frekwente redes die volgende: die leerlinge wil hul ontevredenheid onder die regering se aandag bring (20,1%), skoolboikotte kan/sal lei tot gelyke regte en/of veranderinge in regeringsbeleid (18,7%) en swart onderwys is nutteloos (15,8%).

Nadere ontleding deur middel van kruistabulering van die komponent van die steekproef wat ten gunste van skoolboikotte was, toon dat opvoedkundige peil hier 'n voorspeller van boikotpersepsies mag wees. Proporsioneel was die steun vir skoolboikotte vanuit die geledere van diegene met hoër skolastiese kwalifikasies (st. 6 of hoër) net meer as

drie keer soveel as die steun vanuit die laer gekwalifiseerde groep (43,4% teenoor 14,3%). Daar was geen betekenisvolle verskille ten opsigte van die veranderlikes geslag en ouderdom in die responspatroon te bespeur nie.

8.3 Misdaadbestryding

In die lig van jeugdige se ervaring van die teenwoordigheid van onder meer die Suid-Afrikaanse Polisie, die Suid-Afrikaanse Weermag en plaaslike munisipale polisie in swart woonbuurte is die steekproef getoets ten opsigte van hul persepsies van misdaadbeskrywing binne die swart gemeenskap. In 'n oop vraag is daar aan die respondente die geleentheid gegee om 'n instansie aan te wys wat na hulle mening die beste bevoeg is om hierdie funksie te onderneem. Die responspatroon verskyn in Tabel 2.

TABEL 2: DIE RESPONSPATROON OP DIE VRAAG: 'WIE DINK JY IS DIE BESTE BEVOEG OM MISDAAD BINNE JOU GEMEENSKAP TE BESTRY?'

Instansie	N	%
Die polisie (SAP)	215	58,4
Die leër (SAW)	9	2,4
Die polisie en die leër	3	0,8
Die gemeenskap self	65	17,7
Die 'people's courts'	2	0,5
Munisipale polisie/gemeenskapsrade	9	2,4
Die ANC/UDF/COSAS	7	1,9
Comrades	52	14,1
Onseker of weet nie	6	1,6
TOTAAL	368*	99,8

* Hierdie vraag en sommige ander vrae in die vraelys is nie deur alle respondente beantwoord nie.

As in gedagte gehou word dat die leër sedert die afkondiging van die noodtoestand op 'n vaste grondslag 'n polisiëeringsfunksie in swart woonbuurte vervul en dat volgens persberigte daar sedertdien 'n skerp afname in misdadaankoms in hierdie buurte te bespeur is, is dit opvallend hoe klein die proporsie respondente is wat die leër met 'n misdadbestrydingsfunksie in verband bring.

Nadat ontleding deur middel van kruistabulering laat blyk dat uit die subgroep wat die 'Comrades' aangewys het as die beste bevoeg vir misdadbestryding, dit eerder 16-jariges as respondente uit die ander

ouderdomskategorieë was wat hierdie antwoord verstrek het. Twaalf persent van die 15-jariges, 21,6% van die 16-jariges en 9,6% van die 17-jariges het naamlik die 'Comrades' as hul keuse genoem.

8.4 Onrusituasie

Die steekproef is voorts versoek om hul mening te gee ten opsigte van die onrusituasie wat tydens die opname geheers het. 'n Meerderheid van 55,0% het dit veroordeel - 'unrest is bad/people are being killed/it's a waste of time/people live in fear' en andere - teenoor 40,7% wat hulle ten gunste daarvan uitgespreek het. Die res was of neutraal (1,9%) of onseker (2,4%).

Toe aan die respondente gevra is of hulle die onrusituasie as 'n 'wins' of as 'n 'verlies' vir die swart gemeenskap beskou, het die responspatroon, vergeleke met die voorafgaande patroon, ingrypend verander. Slegs 26,3% het dit as 'n 'wins' beskou teenoor 69,6% wat dit as 'n 'verlies' beskryf het. Sommige respondente (3,2%) het die onrusituasie as beide 'n 'wins' en 'n 'verlies' beskou. Net een respondent was onseker oor 'n antwoord op hierdie vraag. 'n Ontleding van die subgroep wat die onrusituasie as 'n 'wins' beskou, toon dat die veranderlike van opvoedkundige peil 'n rol speel in die responspatroon. Dié groep het naamlik 9,6% meer steun van respondente met 'n kwalifikasie van standerd 6 of hoër geniet (88,7%) as van respondente met 'n laer kwalifikasie (79,1%). Geslag en ouderdom was nie betekenisvolle voorspellers vir genoemde groep se responspatroon nie.

Op die vraag wie betrokke is by die onrus in die swart woonbuurte het die steekproef opmerklik uiteenlopend gerespondeer. Die grootste proporsies egter was van mening dat dit 'various black organisations' (30,4%), 'everyone' (22,0%) en 'youths/students/children' (16,5%) is. Slegs 4,6% was onseker aangaande 'n antwoord op hierdie vraag. Die res (26,5%) het in klein proporsies 'n verskeidenheid ander antwoorde verstrek (byvoorbeeld die regering, die veiligheidsmagte, die 'comrades', die polisie, mense wat werkloos is, en ander).

8.5 Noodtoestand

Die steekproef is getoets ten opsigte van hul persepsies van op daardie stadium heersende noodtoestand. In 'n oop vraag - '(w)at dink jy van die noodtoestand?' - het die oorgrote meerderheid (73%) dit negatief beoordeel terwyl sowat een uit vyf (18,5%) dit goedgekeur het. 'n Klein proporsie (3,7%) het of neutrale of ander antwoorde (byvoorbeeld 'I am afraid to talk') verstrek. Die res (4,8%) was onseker of onwetend. Onder diene wat die noodtoestand goedgekeur het, was die antwoorde wat die meeste voorgekom het die volgende: 'The unrest has stopped/become less', 'Crime has been reduced' en 'There's a need for strict control'. Teenstanders van die noodtoestand het as redes vir hul antwoorde aangevoer dat die noodtoestand aanleiding gegee het tot sterftes, geweld en arrestasies en dat daar nie saans uitgegaan kon word nie.

Uit nadere ontleding deur middel van kruistabulering van die response van diene wat ten gunste van die gangbare noodtoestand was, wil dit voorkom of die veranderlikes geslag en opvoedkundige peil 'n invloed gehad het op die responspatroon. Proporsioneel is betekenisvol groter steun vir die noodtoestand vanuit die vroulike komponent (23,2%) van hierdie subgroep as vanuit die manlike komponent (15,2%) verkry. Hierdie verskil is waarskynlik toe te skryf aan die minder aggressiewe rol van die vrou op die gebied van daadwerklike geweldbeoefening. Voorts blyk dat steun vir die noodtoestand proporsioneel opmerklik groter onder die skolasies laer gekwalifiseerdes (sub A tot st. 5) (27,3%) as onder die hoër gekwalifiseerdes (st. 6 tot st. 10) (16,6%) voorgekom het.

8.6 Regeringsvorm

In 'n kruiskulturele studie onder hoërskoolleerlinge in Suid-Afrika kom Kotze (1985) tot die gevolgtrekking dat swart leerlinge 'n relatief hoë belangstelling in politiek toon vergeleke met dié van wit leerlinge. Trümpelmann (1986) kom tot 'n ooreenstemmende gevolgtrekking na 'n vergelykende ondersoek onder matrikulante van verskillende bevolkings-groepe in Johannesburg. Beide studies dui by implikasie op 'n relatief hoër intensiteit van politisering onder swart jeugdige vergeleke met dié onder wit jeugdige.

Teen 'n agtergrond van intense gangbare politisering rondom bestaande sosiale instellings soos kerk ('people's theology'), skool ('people's education' en 'people's history') en staat ('people's power') is die steekproef na hul persepsies oor 'n paslike regeringstelsel vir Suid-Afrika ondervra. Op die vraag na watter soort regering die respondente vir Suid-Afrika verlang, het die respondente soos volg respondeer: gesamentlik twee derdes (66,7%) van die steekproef het terme soos 'demokraties', 'veelrassig', 'gelyke regte', 'geen diskriminasie' en 'een man een stem' gebruik om die gewenste regering te beskryf; sowat een uit elke 25 respondente (4,1%) het 'n swart regering voorgestaan; ongeveer een uit tien respondente (10,3%) was ten gunste van 'n vierkamer-regeringstelsel terwyl 1,9% onseker was. Die res (17%) het in klein proporsies ander antwoorde verstrek.

Die steekproef is vervolgens versoek om aan te dui wat na hulle mening die beste wyse is waarop die verlangde regeringsvorm tot stand gebring kon word. Die responspatroon toon dat 'n klein minderheid van 12,8% van mening was dat dit deur 'n vorm van verzet (geweld/onrus/boikotte/rewolusie) moes geskied. Net meer as die helfte van die steekproef (51,9%) het egter geantwoord dat die verlangde regeringsvorm deur onderhandeling verkry sou moes word. 'n Verdere 27,9% het in kleiner proporsies ander moontlikhede aangedui, soos dat die regering met apartheid moet wegdoen, dat verkiesings gehou moet word, dat swartes verteenwoordiging in die regering moet kry, en dat daar op 'n vreedsame wyse met die regering geskakel moet word. Vier komma een persent van die steekproef was onseker oor 'n eie standpunt terwyl 3,3% ander antwoorde verstrek het.

8.7 Leierskap

Daar kan gevra word watter leiers die meeste steun onder swart jeugdige geniet. Die respondente is geleentheid gegee om sowel 'n 'goeie leier' uit die swart gemeenskap as één uit die wit gemeenskap aan te dui. Die responspatrone verskyn in Tabel 3 en 4.

TABEL 3: SWART JEUGDIGES SE RESPONS OP DIE VRAAG: 'WIE BESKOU JY AS 'N GOEIE SWART LEIER?'

Leier	N	%
Nelson Mandela	168	46,0
Oliver Tambo	43	11,8
Desmond Tutu	43	11,8
Mangosuthu Buthelezi	23	6,3
Geeneen	18	4,9
Walter Sisulu	8	2,2
Allan Boesak	5	1,4
Nthatho Motlana	4	1,1
Ander	10	2,7
Onseker of weet nie	43	11,8
TOTAAL	365	100,0

As in Tabel 3 daardie proporsies respondente wat duidelik ANC-georiënteerde leiers (Mandela, Tambo en Sisulu) aangewys het as goeie leiers sommeer word, blyk dit dat 60,0% van die steekproef, wat die vraag beantwoord het, hulle regstreeks of onregstreeks met die ANC identifiseer. Wat verder opval, is dat alhoewel meer as 'n derde van die steekproef (34,2%) (kyk Tabel 1) hul huistaal as Zulu aangegee het, Buthelezi (leier van Inkatha) slegs 6,3% steun onder die respondente geniet het.

TABEL 4: SWART JEUGDIGES SE RESPONS OP DIE VRAAG: 'WIE BESKOU JY AS 'N GOEIE WIT LEIER?'

Leier	N	%
Geeneen	99	27,1
P.W. Botha	32	14,2
Helen Suzman	41	11,2
F. van Zyl Slabbert	28	7,7
Pik Botha	10	2,7
Beyers Naude	7	1,9
Alex Boraine	7	1,9
Joe Slovo	3	0,8
Colin Eglin	3	0,8
Ander	16	4,4
Onseker of weet nie	99	27,1
TOTAAL	365	99,8

Volgens Tabel 4 was die grootste proporsies respondente óf van mening dat geen wit leier 'n 'goeie leier' is nie óf onseker, of onkundig, oor wit leierskap. Minder as die helfte van die steekproef (45,8%) het 'n wit leier

aangewys waarvan die meeste steun (14,2%) aan die huidige staatspresident verleen is.

Die steekproef is vervolgens versoek om één leier vir Suid-Afrika aan te wys. Die leier kon tot enige bevolkingsgroep behoort. Uit die responspatroon blyk dat slegs een persoon meer as 10% van die steekproef se steun ontvang het, naamlik Mandela met 52,6% (Tabel 5). Geen respondent het die naam van 'n kleurling- of Indiërleier vermeld nie.

TABEL 5: SWART JEUGDIGES SE RESPONS OP DIE VRAAG: 'WATTER EEN PERSOON SOU JY KIES AS LEIER VIR SUID-AFRIKA?'

Leier	N	%
Nelson Mandela	192	52,6
P.W. Botha	34	9,3
Desmond Tutu	26	7,1
Mangosuthu Buthelezi	23	6,3
Oliver Tambo	16	4,4
Enige blanke leier	8	2,2
Ander wit/swart leiers	25	6,8
Geeneen	8	2,2
Onseker/weet nie	33	9,0
TOTAAL	365	99,9

8.8 Swart organisasies

Toe aan die steekproef gevra is om één organisasie aan te wys wat na hulle mening die meeste steun onder swartes in Suid-Afrika geniet, het die volgende responspatroon ontvou (Tabel 6).

TABEL 6: SWART JEUGDIGES SE RESPONS OP DIE VRAAG: 'WATTER ENKELE ORGANISASIE GENIET NA JOU MENING DIE MEESTE STEUN ONDER SWARTES IN SUID-AFRIKA?'

Organisasie	N	%
ANC	144	39,8
UDF	90	24,9
Inkatha	31	8,6
COSAS	18	5,0
AZAPO	12	3,3
Ander	20	5,5
Onseker of weet nie	47	13,0
TOTAAL	362	100,1

As in gedagte gehou word dat daar geen wesentlike verskil in die ideologie-inhoud van die ANC en UDF is nie - beide onderskryf die Freedom Charter as primêre beleidstuk en beide steun die beweging na 'n nuwe opvoedkundige bedeling soos vervat in beleidstukke rondom 'people's education' en soos gepropageer deur die National Education Crisis Committee - en dat Cosas, 'n verbanne universiteitstudente-organisasie, ook sy steun aan die Freedom Charter en aan daarop gegronde onderwysvorming verleen (Davies et al., Vol. 2, 1984:371), dan was regstreekse en onregstreekse steun vir die ANC gesamentlik byna 70% (69,7%).

Uit nadere ontleding deur middel van kruistabulering van die response van diegene wat een van die vyf gewildste organisasies - die ANC, die UDF, AZAPO, COSAS en Inkatha - aangewys het, blyk dat geografiese gesitueerdheid 'n voorspeller mag wees vir jeugdige se persepsies van steun onder swartes vir swart organisasies. Die ANC is veral deur respondente in Kaapstad en die PWV-gebied aangewys as die organisasie wat die meeste steun onder swartes geniet (gesamentlik 63,0%). In die Oos-Kaap het 72,7% van die respondente (24 uit 33) die UDF genoem terwyl 69,7% van diegene wat in Natal woonagtig is (23 uit 33) van mening was dat Inkatha die meeste steun geniet.

8.9 Geweld of onderhandeling as middel tot 'n doel

Alhoewel die respondente by 'n vorige vraag geleentheid gehad het om 'n aanduiding te gee van op watter wyse 'n regering van hulle keuse tot stand gebring kan word, is daar nou pertinent 'n gestruktureerde vraag aan hulle gestel rondom die kwessie van geweld. Die respondente is naamlik versoek om uit vier opsies één van hul eie keuse aan te wys. Die vraag het soos volg gelui: 'Wat dink jy sal op die lang duur die meeste bereik vir swartes in Suid-Afrika: geweld of onderhandeling?' Die responspatroon verskyn in Tabel 7.

TABEL 7: SWART JEUGDIGES SE RESPONS OP DIE VRAAG NA WAT VIR SWARTES IN SUID-AFRIKA DIE MEESTE SAL BEREIK - 'GEWELD OF ONDERHANDELING?'

Opsie	N	%
Geweld	63	16,9
Onderhandeling	236	63,4
Beide geweld en onderhandeling	59	15,9
Onseker of weet nie	14	3,8
TOTAAL	372	100,0

Verdere ontleding deur middel van kruistabulering toon dat geslag en opvoedkundige peil waarskynlik die beste voorspellers was vir die responspatroon. Onder diegene wat voorstanders was van geweld was dit proporsioneel eerder manlike (20,1%) as vroulike (13,1%) respondente wat hierdie opsie verkies het. Voorts was daar proporsioneel betekenisvol meer respondente in die skolasies hoër groep (19,3%) as in die laer groep (7,8%) wat geweld verkies het.

8.10 Ekonomiese sanksies

Ekonomiese sanksies teen Suid-Afrika word reeds etlike jare deur die ANC en die OAU (Organisation for African Unity) bepleit. In Suid-Afrika is die swart kerkleier Aartsbiskop Desmond Tutu 'n uitgesproke voorstander van dergelike sanksies. By geleentheid merk die biskop op dat sy oproep in die verlede om sanksies teen Suid-Afrika nog nie gerepudieer is '... by any significant black organisations except those that support the Pretoria government' nie (Sowetan, 14 Okt. 1987).

Om 'n blik te kry op die persepsies van swart jeugdiges oor die wenslikheid al dan nie van sanksies teen Suid-Afrika is die volgende vraag aan die steekproef gestel: 'Dink jy die buitewêreld behoort 'n ekonomiese boikot/sanksies teen Suid-Afrika toe te pas?'

Die jeugdiges het in hul respons sterk standpunt hierteen ingeneem. Meer as drie vyfdes (62,9%) van die steekproef het ontkenning geantwoord teenoor sowat een derde (32,5%) wat ten gunste van sanksies was. Vier komma ses persent was onseker of onwetend.

8.11 Gevoelens jeens ander bevolkingsgroepe

Ten slotte is die steekproef versoek om hul persepsies van die drie ander bevolkingsgroepe te ken te gee. Twee vrae is in hierdie verband gestel. Aanvanklik moes die respondente op die volgende vraag reageer: 'Het jou eie gevoelens jeens witmense gedurende die afgelope jaar verander of nie? Is jou gevoelens jeens hulle nou 'meer vriendelik', 'onveranderd', 'minder vriendelik' of is jy 'onseker' of 'weet jy nie?'

Die responspatroon toon dat die grootste proporsie van die steekproef hulle gevoelens as 'onveranderd' beskryf (41,6%). Sowat een uit vyf respondente het 'meer vriendelik' geantwoord terwyl net meer as twee keer soveel (38,6%) hul gevoelens as 'minder vriendelik' aangedui het. 'n Opmerklik lae persentasie was onseker of het nie geweet nie (0,5%).

In die tweede vraag is die respondente geleentheid gegee om die huidige stand van hul gevoelens jeens witmense, kleurlinge en Indiërs aan te dui. Die volgende vraag is gestruktureerd aan die respondente gestel: 'Hoe sou jy jou gevoelens jeens X beskryf?' Die vraag is hierna twee keer herhaal. Deur elke keer X te vervang met 'n bevolkingsgroepterm is vir die respondente se persepsies van elke afsonderlike bevolkingsgroep voorsiening gemaak. Die responspatrone verskyn in Tabel 8.

TABEL 8: SWART JEUGDIGES SE GEVOELENS JEENS SEKERE ANDER BEVOLKINGSGROEPE

Gevoelens										
Bevolkingsgroep	Vriendelik		Nie vriendelik of onvriendelik		Onvriendelik		Onseker of weet nie		Totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Witmense	117	31,5	98	26,4	149	40,2	7	1,9	371	100,0
Kleurlinge	205	55,4	89	24,1	67	18,1	9	2,4	370	100,0
Indiërs	157	42,3	92	24,8	89	24,0	33	8,9	371	100,0

Uit die tabel blyk dat die steekproef 'n gunstiger beeld het van kleurlinge as van ander groepe terwyl hulle die meeste 'onvriendelik' voel jeens witmense. 'n Opmerklik groter proporsie van die response toon onsekerheid oor gevoelens jeens Indiërs vergeleke met gevoelens jeens ander groepe en sowat een uit vier voel neutraal (nie vriendelik of onvriendelik nie) jeens ander groepe.

Wat voorts opval in die responspatroon is dat ten spyte van 'n langdurige onrussituasie, 'n noodtoestand en die intense politisering van jeugdige rondom sosiale verandering, die meerderheid respondente (59,8%) ander opsies as 'onvriendelik' ten opsigte van hul gevoelens jeens witmense gekies het.

9. SAMEVATTING EN SLOTSOM

Alhoewel swart onderwys jare lank vanuit die swart gemeenskap gekritiseer word, toon die opname dat die meerderheid jong swartes (64,4%) steeds verkies dat onderwys in Suid-Afrika onder beheer van die regering of 'n regeringsinstansie staan. Die grootste proporsie van die steekproef (38,4%) het voorts die bestaande gesagstruktuur in die skole, naamlik onderwysers en/of prinsipale, bo ander moontlike gesagstrukture

as die verantwoordelike partye vir die aanwending van dissipline op skool verkies.

Skoolboikotte het nie die goedkeuring van die meerderheid respondente geniet nie. Byna drie uit vyf (59,7%) het dit afgekeur. Die belangrikste redes vir hul mening was dat onderwys nodig en noodsaaklik is.

Die polisie is as die belangrikste agens vir misdadbestryding in die swart woonbuurte aangewys (58,4%). Alhoewel die leër deel van die veiligheidsmagte vorm, het 'n opvallend klein proporsie van die steekproef eersgenoemde (2,4%), en 'n nog kleiner proporsie (0,8%) die leër saam met die polisie, met misdadbestryding in verband gebring.

Meer as die helfte van die steekproef (55,0%) het die gangbare swart onrus afgekeur en 'n nog groter meerderheid (69,6%) het die onrus as 'n verlies vir die swart gemeenskap beoordeel. Voorts was byna drie uit vier respondente (73,0%) gekant teen die heersende noodtoestand omdat dit na hulle mening aanleiding gee tot geweld, arrestasies en sterftes en omdat mense nie saans kan uitgaan nie.

Op die vraag wie betrokke is by die onrussituasie is 'n wye verskeidenheid response opgeteken. Die grootste proporsie respondente (20,4%) was egter van mening dat dit verskeie swart organisasies is.

Die soort regering wat die steekproef graag in Suid-Afrika aan bewind sou wou sien, is deur tweederdes (66,7%) beskryf aan die hand van terme soos 'demokraties', 'veelrassig', 'gelyke regte' en 'één man, één stem'. 'n Baie klein proporsie (4,1%) het 'n swart regering verkies terwyl ongeveer een uit tien (10,3%) ten gunste van 'n regering met 'n vierkamerstelsel was.

Om die verlangde regeringsvorm tot stand te bring, moes daar eerder van onderhandeling (51,9%) as van een of ander vorm van openbare protes, byvoorbeeld geweld, boikotte, onrus of rewolusie (12,8%), gebruik gemaak word.

Die 'beste' swart leiers was vir die steekproef Nelson Mandela (45,0%), Oliver Tambo (11,8%) en Desmond Tutu (11,8%). Onder wit leiers het

die respondente in klein proporsies P.W. Botha (14,2%) en Helen Suzman (11,2%) as die 'beste' aangewys maar die grootste proporsies het geantwoord of dat geeneen van die wit leiers die 'beste' is nie (27,1%) of dat hulle onseker is of nie weet nie (27,1%). Toe aan die steekproef geleentheid gegee is om uit enige bevolkingsgroep 'n leier vir Suid-Afrika aan te wys was meer as die helfte van die respondente (52,6%) van mening dat dit Nelson Mandela moet wees. Ander leiers het in gefragmenteerde proporsies deurgaans minder as 10% steun ontvang waarvan die grootste steun dié vir P.W. Botha (9,3%) was.

Onder swart organisasies geniet die ANC, volgens die grootste proporsie (39,8%) van die steekproef, die meeste steun onder swartes in Suid-Afrika. Die tweede grootste proporsie (24,9%) het die UDF aangedui terwyl 8,6% gemeen het dat dit Inkatha is.

Aan die respondente is onder meer gevra wat, na hulle oordeel, op die lang duur die meeste sal bereik vir Suid-Afrika - geweld of onderhandeling? Net meer as drie uit elke vyf respondente (63,4%) het onderhandeling voorgestaan, sowat een uit agt (16,9%) was ten gunste van geweld en byna dieselfde proporsie (15,9%) was van mening dat beide geweld en onderhandeling die oplossing is. 'n Klein proporsie (3,8%) was onseker oor 'n eie keuse.

Wat verandering in hul gevoelens jeens witmense oor die voorafgaande jaar betref, het die steekproef soos volg gereageer: byna een uit vyf (19,2%) het geantwoord 'meer vriendelik', sowat twee uit vyf (38,6%) was 'minder vriendelik' terwyl die grootste proporsie (41,6%) hul gevoelens as 'onveranderd' beskryf het.

Laastens is die steekproef versoek om hul gangbare gevoelens - dit is tydens die opname - jeens witmense, kleurlinge en Indiërs te weerspieël. Die proporsies wat 'vriendelik' gevoel het jeens genoemde groepe was onderskeidelik (in dieselfde orde) 31,5%, 55,4% en 42,3%. Sowat 'n kwart van die respondente het neutraal jeens elke van die groepe gestaan. Die grootste respons 'onvriendelik' is ten opsigte van witmense aangeteken (40,2%).

Daar die steekproef soos vroeër beskryf op wetenskaplike wyse uit gegewens oor die grootste metropole van die Republiek getrek is, kan aangeneem word dat die opgetekende response na alle waarskynlikheid in die algemeen verteenwoordigend is van die breë spektrum van die sosiopolitieke persepsies van swart stedelike jeugdiges in die RSA.

BRONNELYS

ABERCROMBIE, N., HILL, S. & TURNER, B.S. 1984. Dictionary of sociology. Middlesex : Penguin.

BLUMER, H. 1955. Social movements. (In Lee, A.M., red. Principles of sociology. New York : Barnes and Noble. p. 199-220.)

BRAUNGART, R.G. 1984. Historical generations and generation units: a global pattern of youth movements. *Journal of Political and Military Sociology*, 12:113-135, Spring.

DAVIES, R., O'MEARA, D. & DLAMINI, S. 1984. The struggle for South Africa. Vol. 2. London : Zed.

DU TOIT, D. 1981. Capital and labour in South Africa. London : Kegan Paul.

ESLER, A. 1971. Bombs, beards and barricades: 150 years of youth in revolt. New York : Stein & Day.

KARIS, T. & CARTER, G.M. 1973. From protest to challenge. A documentary history of African politics in South Africa 1882-1964. Vol 2. Stanford : Hoover Institution Press.

KOTZÉ, H.J. 1985. Political socialization through mass media: a cross-cultural study of high school pupils in South Africa. Johannesburg : RAU. (Referaat gelewer by die International Political Science Association Conference, Parys 15-20 Julie 1985.)

LODGE, T. 1983. Black politics in South Africa. Johannesburg : Ravan.

RONEN, D.O.V. 1979. *The quest for self-determination*. New Haven, CT : Yale Univ. Press.

SOUTH AFRICAN INSTITUTE OF RACE RELATIONS. 1978. *A survey of race relations in South Africa 1977*. Jhb.

STADLER, A. 1987. *The political economy of modern South Africa*. Cape Town : David Philip.

THEODORSON, G.A. & THEODORSON, A.G. 1969. *Modern dictionary of sociology*. New York : T.Y. Crowell.

TRÜMPPELMANN, M. 1986. *Politikon* 13(2):84/92. *Politieke geletterdheid: 'n proeflopie*.